

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR
při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži
páchané

1. Úvod

Informace o spolupráci škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže je opětovným připomenutím toho, že včasná prevence v oblasti sociálně patologických jevů je závažné téma, kterému musí být věnována pozornost. Prevence musí být prováděna systémově a kontinuálně, v optimálním případě se prevence a zdravý životní styl stávají přirozenou součástí života školy a školského zařízení. Mnoho aktivit využitelných pro osvojení si zdravého životního stylu a metodiky prevence nelze pouze vyčíst z manuálů, metodik a příruček. Je třeba se odborně vzdělávat v teoretické i praktické rovině této problematiky.

Spolupráce Policie ČR a resortu školství je realizována v rámci prevence sociálně patologických jevů a mnohdy i při řešení problémů vzniklých v souvislosti s těmito jevy ve školách a školských zařízeních. V návaznosti na zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí upravuje Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 8/ 2002 systém práce a postupy policistů v oblasti preventivně výchovného působení na děti a mládež a v oblasti odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži.

Se sociálně patologickými jevy, mezi které patří zejména problematika násilí, šikany a zneužívání návykových látek, se setkáváme ve větší či menší míře na všech typech škol i ve školských zařízeních. Z tohoto důvodu by měla být navázána školami a předškolními a školskými zařízeními spolupráce s Policií ČR preventivně, nikoliv až při řešení problémů spojených s výskytem těchto jevů.

Vedení školy nebo školského zařízení spolupracuje s **obvodním oddělením Policie ČR a specialistou OŘ PČR** podle místa příslušnosti subjektu. Škola, školské zařízení by měly navázat kontakt jednak s vedoucím tohoto oddělení s policistou s územní odpovědností v místě. Ve škole a školském zařízení jsou dostupná telefonní čísla, kam se v případě nutnosti obrátit a **jak postupovat v případě zjištění závažných sociálně patologických jevů**. Problémy spojené s drogami, násilím, šikanou a dalšími asociálními jevy je třeba řešit ve vzájemné spolupráci s rodiči v souladu s právními předpisy. I v tomto případě je optimální využít **předem dohodnuté postupy**.

Školy a školská zařízení by v rámci preventivních programů a projektů měly být v kontaktu s **Preventivními informačními skupinami Policie ČR (PIS)**, které jsou zřizovány při krajských, okresních a městských ředitelstvích Policie ČR. Činnost těchto skupin je informační a poradenská. Při plánování, tvorbě a realizaci preventivní strategie vycházejí tyto skupiny z bezpečnostní situace příslušné oblasti, ze znalosti trestné činnosti motivované mimo jiné obchodem s drogami, delikty spojenými s alkoholovou i nealkoholovou toxikománií, hracími automaty apod. Adresář PIS viz.: www.mvcr.cz/prevence/obcanum/pis/adresar.html. Školy a školská zařízení při znalosti situace v regionu a místě mohou pak optimálně přizpůsobit nebo aktualizovat své preventivní programy a využít lektorských služeb policistů v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Prevence a oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži je důležitým okruhem spolupráce školy s policií. Oznamovací povinnost je dána ustanoveními § 167 a 168 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu), kdy je trestný ten, kdo spáchání nebo dokončení uvedených trestných činů nepřekazí, nebo jejich spáchání neoznámí (např.: trestné činy týrání svěřené osoby, vraždy, loupeže, pohlavního zneužívání, znásilnění, drogové delikty, majetková trestná činnost apod.).

Všichni zaměstnanci škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT, krajem nebo obcí mají kromě výše uvedené zákonné povinnosti navíc oznamovací povinnost dle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení čl. 13, odst. 13: “Všichni zaměstnanci ohlašují řediteli školy své poznatky, které svědčí o tom, že žák užívá omamné látky, dopouští se gamblerství, šikany, trestné činnosti nebo je ohrožen jinými sociálně patologickými jevy, dále je-li vystaven šikaně či týrání, případně jinému nežádoucímu zacházení ve škole i mimo školu”.

K předcházení možným trestným činům mládeže a na mládeži by měl vést i řádný výkon dohledu nad nezletilými podle § 422 občanského zákoníku. Toho se týká zejména čl. 14, odst. 1 Pracovního řádu a další školské předpisy. I při vyšetřování školních úrazů je možno někdy zjistit souvislost s trestnou činností. Pokud jde o trestné činy páchané na dětech a mládeži, jde zejména o tělesné týrání, psychické týrání, pohlavní zneužívání a týrání, citové týrání, zanedbávání, ale i šikanování.

2. Věkové kategorie

Pro potřeby předloženého materiálu nebylo možné sjednotit terminologii, která se týká vymezení věku žáků. Důvodem je obecná nejednotnost těchto pojmů, která je dána odlišnými kritérii pro věkové vymezení z pohledu Úmluvy o právech dítěte, trestního práva apod. Níže uvedená tabulka vymezuje pojetí jednotlivých kategorií v resortu školství, Policii ČR a trestně právních předpisech:

vymezení dané kategorie subjektem

<i>věková kategorie</i>	<i>resort školství</i>	<i>Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002</i>	<i>trestně právní předpis</i>
dítě	v souladu s Úmluvou o právech dítěte je za dítě považována osoba do 18 let věku	každá osoba mladší 18 let i v případě, že zletilost nabyla před dosažením tohoto věku podle zvláštního předpisu; kde se v tomto závazném pokynu hovoří o mládeži, rozumí se tím též dítě	
mladistvý		15-18 let	§ 8 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník) je stanovena způsobilost fyzické osoby k právním úkonům a

			podmínky vzniku zletilosti.
mládež	osoby od 18 let – 26 let věku		
nezletilý			§ 8 a 9 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník)

3. *Vstup policie do školy*

Ředitelé škol nemohou bránit policii ve vstupu do škol vzhledem k **obecným ustanovením trestně právních předpisů o povinné pomoci policejním orgánům**. Ředitel tedy poskytne v případě, že je o to policií požádán, vhodnou místnost k výslechu žáka ve škole. Nejde samozřejmě jen o striktní dodržování předpisů, ale měla by zde existovat snaha o maximálně dobrou spolupráci pracovníků obou subjektů, vzájemný respekt a vstřícnost v zájmu dětí a mládeže i v obecném zájmu.

4. *Předvolání a předvedení*

Policie může nezletilého **předvolat nebo i předvést**. Ve školách lze od nezletilých žáků vyžadovat podání vysvětlení, provádět výslech svědka, výslech osoby podezřelé nebo výslech obviněného poté, kdy je **ředitel školy nebo jeho zástupce seznámen s předmětem policejního úkonu včetně důvodů, jež k němu vedou**. To se týká i případného **uvolnění žáka** ze školy pro potřebu policie, např. k rekonstrukci na místě činu, rekognici, označení míst páchaní trestné činnosti, k vydání věci, k výslechu či podání vysvětlení na útvaru policie. Jedná se tedy o všechny policejní úkony ve smyslu zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, ať již jde o poškozeného, svědka či pachatele protiprávního jednání.

Z § 422 občanského zákoníku vyplývá, že škole přísluší vykonávat náležitý dohled nad nezletilými žáky. Tato povinnost a odpovědnost přísluší především rodičům, ale i těm, kteří přechodně tento dohled vykonávají. Pedagogický dozor nad žáky je zásadním prvkem v ustanoveních předpisů, které upravují povinnosti v péči o bezpečnost a ochranu zdraví ve školství.

Pokud má být předvolání nebo předvedení a výslech žáka – dítěte provedeno ve škole a z důvodu zajištění, aby nebylo mařeno další vyšetřování, není předem vyrozuměn zákonný zástupce žáka, je žádoucí, aby škola zajistila přítomnost pedagoga, neboť za žáka v době vyučování škola odpovídá. Ředitel školy by měl stanovit odpovědnou osobu, která bude zajišťovat uvedený dohled.

Pokud jde o **omluvení nepřítomnosti žáka** z důvodu předvolání nebo předvedení, postup vyplývá opět z obecně povinné součinnosti s vyšetřujícími orgány podle trestně právních předpisů.

Policista je povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k policii, a to stejnokrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením “policie” (ustan. § 10 odst. 1 a 2 zák. č. 283/1991 Sb.).

V případě nějaké pochybnosti, pokud jde o totožnost příslušníka policie (zvláště v případě předvedení dítěte mimo školu), je nejjednodušším způsobem ověření totožnosti telefonický dotaz na pracoviště policie, které dotyčný příslušník uvedl a služebním průkazem či odznakem služby kriminální policie a vyšetřování doložil. Výše uvedený postup byl dohodnut se zástupci služby kriminální policie a vyšetřování.

5. Postup při předvolání, předvedení nebo zajištění žáka

Postup při předvolání osoby mladší 15 let řeší Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002 v čl. 8 odst. 1 a s odkazem na § 12 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů: “Osobu mladší 15 let lze předvolat k podání vysvětlení nebo jinému úkonu pouze prostřednictvím jeho zákonného zástupce, orgánu sociálně právní ochrany nebo prostřednictvím školy, jíž je žákem, nebo jiného obdobného zařízení.”

Postup při předvedení dítěte řeší čl. 8 odst. 10 zmíněného Závazného pokynu policejního prezidenta ve smyslu § 13 odst. 6 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR ve znění pozdějších předpisů: “Vyžaduje-li závažnost a neodkladnost prováděného šetření předvedení osoby mladší 15 let na útvar policie, je předvedení prováděno zpravidla policisty v občanském oděvu za použití civilního vozidla. Specialista zajistí bezprostředně po předvedení přítomnost osoby způsobilé k jejímu střežení i k případné účasti na služebních úkonech. Je-li předvedení provedeno ze školy

nebo zařízení, specialista zajistí přítomnost třetí osoby po celou dobu služebního zákroku i služebních úkonů. Pominou-li důvody předvedení, osobu mladší 15 let předá zpět do školy nebo zařízení, ze kterého byla předvedena, nebo ji předá zákonnému zástupci.”

Další povinnost ukládá policii § 14 odst. 4 téhož zákona: “Po zajištění je policista povinen na žádost osoby zajištěné vyrozumět o této skutečnosti některou z osob uvedených v § 12 odst. 3, případně jinou jím určenou osobu. Jedná-li se o osobu mladší 18 let, je policista povinen ihned vyrozumět zákonného zástupce této osoby. V případě zajištění osoby mladší 15 let, vždy též bez odkladu vyrozumí orgán sociálně-právní ochrany mládeže”.

6. Podání vysvětlení žáka

Podle Zákona České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, je policista oprávněn požadovat potřebná vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku a jeho pachatele, jakož i pro vypátrání hledaných nebo pohřešovaných osob a věcí.

Podat vysvětlení dle § 12 odst. 1 uvedeného zákona je *osoba* povinna vyhovět ihned v případě, že jde o závažnou trestnou činnost.

Pokud jsou tato vysvětlení požadována od *dítěte*, podle odst. 4 čl. 8 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 8/2002 je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce. To neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Na způsobu vyrozumění se domluví policista s vedením školy nebo zařízení. Dle odst. 6 čl. 8 uvedeného závazného pokynu rozhodne policista vzhledem k okolnostem, závažnosti nebo složitosti případu, zda přibere třetí osobu k podání vysvětlení osobou mladší 15 let.

7. Výslech žáka

Škola musí o výslechu žáka předem vyrozumět zákonného zástupce dítěte (Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení č.j.: 14 269/01-26 čl. 8 odst.2 a 3), pokud tak již neučinila

Policie České republiky (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8 odst.4 čl. 8). V případech, kdy by mohlo být takovým oznámením mařeno další vyšetřování a po předchozí dohodě s odpovědným pracovníkem policie, vyrozumí škola zákonného zástupce bezprostředně po souhlasu policie. Sdělení v nevhodnou dobu by například mohlo v některých případech ohrozit i bezpečnost dítěte (např. týrání nebo zneužívání v rodině, podpora trestné činnosti v rodině atp.).

Podle ustan. § 102 odst. 1 trestního řádu a zákona o Policii ČR mohou být *mladiství* vyslyšáni bez účasti osob vykonávajících dohled nad nezletilými.

Ve smyslu trestně právních norem je však stanoveno, že u *mladistvých obviněných* je nutná obhajoba (§ 36 odst. 1 písm. c) tr. řádu). Obhájce se tedy povinně zúčastňuje všech úkonů trestního řízení včetně výslechu. Přítomen může být dále znalec, konzultant či tlumočník. Jiná situace však nastává při výslechu dětí, kdy platí i ustanovení § 158 odst. 4 trestního řádu č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o povinnosti informovat zákonné zástupce před započítím úkonu; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Povinnost ustanovit mladistvému obviněnému obhájce a informovat zákonné zástupce před výslechem dětí o této skutečnosti nenáleží řediteli školy popř. školského zařízení, ale jedná se podle § 158 odst. 4 trestního řádu č. 140/1961 Sb. o povinnost orgánů činných v trestním řízení.

Školy a školská zařízení mají pochopitelně zájem, aby bylo respektováno v první řadě předvolání prostřednictvím zákonných zástupců. Současně je ovšem jasné, že ve značné míře jsou vyšetřovány děti z problémových rodin, z rodin, kde rodiče často trestnou činnost dětí kryjí nebo se nacházejí v roli pachatele a nemají zájem na jejím řádném vyšetření. Je proto nutné individuálně posuzovat konkrétní situaci a snažit se vyjít policii vstříc, i když to znamená určitou zátěž pro pracovníky školy, zvláště v situaci, kdy je zapotřebí předvést dítě nebo mladistvého na příslušnou součást policie.

Současně je nutno připomenout, že i pro *děti a mládež* v plné míře platí presumpce nevinny, jakož i striktní ochrana jejich práv včetně práva na obhajobu a práva odepřít výpověď na jedné straně a dodržování povinností včetně státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti na straně druhé. Není snad ani nutné připomínat, že dítě nemůže a nesmí být ani slovně v souvislosti s výslechem napadáno nebo jinak sankcionováno. Pokud by bylo dítě předvedeno ze školy, je nutné, aby už i po cestě byl přítomen pedagog či jiná osoba k tomu určená.

V předškolních zařízeních je třeba uvedené postupy vždy uplatňovat zvláště citlivě a opatrně.

8. Neomluvená absence žáka

Závažným problémem je i **hlášení neomluvené absence**. Je třeba vycházet z § 31 zákona č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o přestupcích, který označuje jako přestupek ohrožení výchovy a vzdělávání nezletilců zejména skutečnost, že dítě není přihlášeno k povinné školní docházce nebo dojde k zanedbávání péče o ni. Dále je to § 217 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který zakotvuje jako ohrožování mravní výchovy mládeže vydání (i z nedbalosti) osoby mladší 18 let v nebezpečí zpustnutí (např.: umožněním vést zahálčivý život).

Danou otázku řeší **Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy** č.j. 10194/2002-14 ze dne 11. března 2002 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, který je v souladu s § 12 odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, vymezující jednotný postup při uvolňování a omlouvání žáků základních a středních škol z vyučování a při prevenci a postihu záškoláctví na základních a středních školách. Výše uvedený materiál uvádí konkrétní počty zameškaných neomluvených hodin v průběhu školního roku a opatření včetně postupů, které mohou následovat ze strany školy.

9. Závěrečná ustanovení

Zrušuje se platnost Informace pro školské úřady, školy a předškolní zařízení Spolupráce škol a předškolních zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 14 144/98-22 z 9. července 1998.

Tato informace nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku MŠMT

PaedDr. Jaroslav Müllner v.r.

náměstek ministryně školství mládeže a tělovýchovy